

Results. It was found that the manifestations of excessive tourism have not only economic but also socio-cultural reasons. This makes it possible to consider museums as one of the places where the interests of the local community are represented, its contact with the conditional 'outside world' and a 'fuse' against the manifestations of overtourism. It has not been possible to establish whether museums can fulfil this role on their own – without the help of the state.

The *scientific novelty* is that it has been shown that museums have the potential to occupy a special place and play a prominent role in attempts to overcome the manifestations of overtourism. It also further develops the argument that it is not always appropriate to copy 'market' management methods in the cultural sector.

Practical significance. The results of the article can be used to demonstrate the feasibility of amending local and central legislation in an effort to eliminate the existing problems of coexistence between tourists and local communities.

Key words: museums, overtourism, tourism, intercultural communication, globalisation, Ukraine, Europe.

Стаття надійшла до редакції 5.02.2025

Отримано після доопрацювання 11.02.2025

Прийнято до друку 18.02.2025

УДК 069.62:[069.5:908(477.82)]

ВИСТАВКА ЯК ФОРМА КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОЇ ВЗАЄМОДІЇ З ГРОМАДОЮ : НА ПРИКЛАДІ ПРОЄКТУ «СВІЙ/ЧУЖИЙ. ІСТОРІЇ ПРО...»

Світлана ЧИБИРАК – кандидат історичних наук, доцент кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності,

Волинський національний університет ім. Лесі Українки, м. Луцьк

<https://orcid.org/0000-0002-5580-7210>

<https://doi.org/10.35619/ucpmk.50.1007>

chibirak.svitlana@vnu.edu.ua

Людмила МІРОШНИЧЕНКО-ГУСАК – кандидат історичних наук, завідувач науково-експозиційного відділу етнографії та народних промислів Волині,

Волинський краєзнавчий музей, м. Луцьк

<https://orcid.org/0000-0002-3515-6481>

lyudmilamh@ukr.net

Розглядається досвід реалізації музейної виставки в сучасному культурному просторі, який демонструє відхід від традиційних підходів показу пам'яток до формування простору взаємодії відвідувач/музейне середовище. Аналізується виставковий проєкт «Свій/Чужий. Історії про...» Волинського краєзнавчого музею як приклад кураторського підходу, що створює простір для діалогу, самовираження та рефлексії через залучення особистих наративів, інтерактивних форм комунікації та цифрових технологій.

Ключові слова: виставка, культурно-освітня взаємодія, кураторських підхід, музейна аудиторія.

Постановка проблеми. У сучасних умовах музейна виставка перестає бути лише способом демонстрації артефактів і дедалі частіше перетворюється на інтерактивну освітню платформу, що поєднує історію, особисті наративи, емоції та досвід взаємодії. Однак, залишається відкритим питання, як саме виставкові проєкти можуть стати ефективним інструментом культурно-освітньої взаємодії з різновіковими й соціально різномірними аудиторіями.

Складність полягає у тому, що куратори мають врахувати різноманітні запити відвідувачів – пізнавальні, емоційні, комунікативні, потребу в ідентифікації та самовираженні. При цьому актуальним постає питання розробки таких виставкових концептів і форматів, які б сприяли глибшому залученню громади, створенню відкритого простору для діалогу, рефлексії та креативного самовираження. Саме на співпрацю з громадою спрямований виставковий проєкт «Свій/Чужий. Історії про...», який реалізовувався науково-експозиційним відділом етнографії та народних промислів Волині Волинського краєзнавчого музею.

Останні дослідження та публікації. Різномісний досвід вітчизняних професіоналів з організації та реалізації виставкових проєктів представлений у Кураторському посібнику, спрямованому на формування розуміння цієї нової професії в Україні [4]. Зміни, що відбуваються у сучасних етнографічних музеях стали предметом наукових зацікавлень П. Вербицької. Дослідниця розкрила основні складові щодо дискусії «про призначення етнографічних музеїв у сучасному багатокультурному й мінливому світі» [1], а також звернулася до проблеми висвітлення образу «іншого» у багатонаціональних суспільствах. М. Кармаз, А. Гомотюк, О. Писарчук приділили увагу на формам та методам взаємодії музеїв зі своєю аудиторією, зокрема інтерактивності [3]. Д. Сучков, О. Красненко акцентують увагу на залученні аудиторії до музейного життя як активного співавтора музейного продукту [6].

Метою статті є виявлення особливостей реалізації виставкового проєкту «Свій/Чужий.

Історії про...» як прикладу ефективної культурно-освітньої взаємодії з громадою, що зосереджувався на інтерактивних формах комунікації, врахуванні потреб цільової аудиторії, а також використанні цифрових інструментів популяризації музейного контенту.

Виклад основного матеріалу. У сучасних краєзнавчих музеях рідко використовується кураторський підхід до виставкових проєктів. У той час як для багатьох музеїв він є звичною практикою. Поштовхом до застосування цього підходу у виставці «Свій/Чужий. Історії про...» стало стажування наукових співробітників науково-експозиційного відділу етнографії та народних промислів Волині Волинського краєзнавчого музею в Естонському національному музеї. Цей музей має добрі практики кураторської роботи та ефективної комунікації з цільовими аудиторіями, що стало важливим джерелом для адаптації подібних практик у локальному контексті [9]. Переїнятий досвід сприяв формуванню нового типу виставкового проєкту, де експозиція перетворилася на інструмент осмислення сучасних соціокультурних реалій через особистісну взаємодію з відвідувачем.

Процес підготовки та втілення виставки «Свій/Чужий. Історії про...» передбачав проходження кількох основних етапів: формування ідеї та створення концепту, дослідження теми, визначення цільової аудиторії та робота з фокус-групою, реалізація проєкту, форми взаємодії з аудиторією та культурно-освітня робота, аналіз ефективності виставки, тяглість проєкту.

Ідея виставки стала рефлексією на актуальні для сьогодення питання ідентичності, приналежності до певної групи (професійної, соціальної, гендерної тощо), виокремлення себе у соціумі, стереотипів, що зберігаються у суспільстві. Виставковий проєкт «Свій/Чужий. Історії про...» пропонував осмислити ці поняття крізь призму традиційної культури, особистих історій та колективних уявлень, які впливають на формування світогляду. Ідея виставки полягала у тому, щоб показати: «чужий» – це не завжди негативний, ворожий чи небезпечний, а часто – незрозумілий, таємничий або інший.

Формат проєкту передбачав створення виставки-діалогу та запрошував глядача до роздумів проте: «хто для нас свій, а хто чужий сьогодні?», «як змінюється ця межа у різних історичних епохах, соціальних ситуаціях та культурних контекстах?». Куратори свідомо відійшли від класичного формату створення виставки і на перший план поставили сучасність та комунікацію з аудиторією. Тому авторів ідеї цікавив не просто показ експонатів, а можливість створити простір для особистих рефлексій, діалогу та переосмислення.

Концепт проєкту передбачав тематичні блоки: 1. «Про державу», «Про патріотизм», «Про ворога»; 2. «Про професії», «Про вірування»; 3. «Про себе», «Про оточуючих», «Про толерантність», «Про інших». Відповідно до кожного опрацьовано літературу, збірку пам'яток Волинського краєзнавчого музею та залучено матеріали від представників партнерських установ і зацікавлених осіб.

Основною категорією відвідувачів Волинського краєзнавчого музею є здобувачі освіти, тому вони й стали базовою цільовою аудиторією проєкту. Для визначення їх потреб було створено фокус-групу, до якої увійшли: студенти дизайнери, які створювали візуальний контент; студенти-музейники, котрі робили відео з роздумами на тему «Хто для них свій/чужий?»; викладачі закладів дошкільної освіти та неформальної освіти, котрі разом із вихованцями реалізовували художніми засобами ідею «Патріотизм очима дитини».

Реалізація виставки потребувала залучення партнерів та комунікації з ними. Зокрема, демонструвалися матеріали з фондів Волинського регіонального музею українського війська та військової техніки, а також цінні родинні артефакти надані Володимиром Перчуком та Анатолієм Кравцем. За їх допомогою були розкриті теми «Про державу», «Про патріотизм», «Про ворога», «Про професії». Особливе захоплення серед відвідувачів цього блоку викликали образи воїнів-захисників. Колaboraція з Волинською Православною Богословською Академією дозволила познайомитися з професією священника та сприйняття його в традиційному і сучасному суспільстві. Майстер народної творчості Дмитро Березюк поділився своєю родинною історією про діда-скрипаля та надав традиційні музичні інструменти для експонування. Людмила Пінчук, Ірина Самойліч та Марія Філонюк допомогли у формуванні блоку, присвяченого самовираженню за допомогою одягу. Олена Сенів разом із вихованцями художньої студії «Чарівний пензлик» та Луцького закладу дошкільної освіти № 41 «Берегиня» візуалізували тематичний блок, який розкривав ідею «Патріотизм очима дитини», через малюнки та відеоряд, процесу їх створення. Візуальний контент розробили здобувачі вищої освіти кафедри дизайну Волинського національного університету ім. Лесі Українки Вікторія Волосюк, Артур Зизюк, Станіслав Бореичук під керівництвом викладачки-менторки Марії Назарчук. Ними створено п'ять банерів та вісім супровідних текстів.

На банерах-колажах відображалися згруповані за темами світлини з колекції Волинського краєзнавчого музею, що стало можливим завдяки їх оцифруванню та збільшенню для комфортного огляду. Банери та супровідні тексти були об'єднанні спільною стилістикою і мали заголовки: «Професії», «Уявлення», «Церква», «Уніформа». Для текстів було використано луцький шрифт.

Окремо розміщена інформація про мету виставки та організаторів.

Виставковий простір був поділений на тематичні зони, де представлені оригінальні експонати. Для їх демонстрації використовувалися манекени, подіуми, підвісна система для візуального ряду. Для комфорту відвідувачів та можливості рефлексії забезпечено зону для відпочинку, діалогу чи роздумів. Окрім крісел-груш, були розміщені стільці та столик для малювання чи запису власних емоцій.

Експозиція починалася з блоку дитячих малюнків. Особливий інтерес у відвідувачів викликали зображення пса Патрона та літака «Мрія». Діти активно розповідали про блог пса Патрона, хто це і яка його місія, особливості та розміри літака «Мрія», і у такий спосіб торкалися питань російсько-української війни, ворогів і захисників, добра і зла.

Наступні блоки демонстрували традиційне вбрання українців; військові однострої; одяг із патріотичною символікою та національними героями; спортивне вбрання національних збірних. Тему доповнювали відеоролики про походження шевронів та їх особливості. Якщо дорослих відвідувачів у цьому розділі цікавила більше історія, унікальні предмети, то в дітей захоплення викликали складові військового вбрання, частими були питання: «Яка вага шолома?» та «Скільки коштують тактичні окуляри?». Варто зауважити, що цей блок мав інтерактивну складову, а саме власник форми з Третьої штурмової бригади дозволив одягати рукавиці юним відвідувачам.

Блок, присвячений професіям, включав демонстрацію одягу священнослужителя; предмети, що використовували народні музики; на банерах розкривалися окремі складові професій коваля та мельника. Зазначимо, що деякі професії сприймалися в соціумі як чужі, бо потребували особливих знань та вмінь. Їх представників наділяли надзвичайними здібностями, що викликало у суспільстві неоднозначне ставлення. У цьому контексті досить стійкою виявилась віра у магічну силу знахарів, ворожок, чаклунок і навіть екстрасенсів. Цю частину виставки підкріплено вирізками оголошень із популярних нині газет та журналів. Для урізноманітнення комунікації з відвідувачами їм пропонувалося пройти онлайн-вікторину, присвячену українським народним віруванням. Під час демонстрації цього блоку відбувалося активне обговорення теми, особливо дорослими відвідувачами, що базувалося на основі власного досвіду.

Один із розділів висвітлював питання сприйняття соціумом особистості через її зовнішній вигляд та право людини на самовираження. Особливе зацікавлення він викликав в учнів. Їм запропоновано створити модний look, самостійно обравши з корзин елементи вбрання та скомбінувавши його на манекенах. Із школярами також обговорювалися питання субкультур і проводилися онлайн-вікторини в Kahoot, присвячені гендерним і професійним стереотипам.

Однією з форм комунікації з відвідувачами виставки стала інтерактивна панель, що виконувала роль своєрідного «простору для діалогу». На ній розміщені відеозаписи з роздумами різних людей на тему того, що для них означає поняття «свій» і «чужий». У цих фрагментах звучали особисті історії, філософські міркування, соціальні спостереження, що створювали багатоголосий портрет сучасного суспільного відчуття межі між «нами» та «іншими». Автори виставки запрошували відвідувачів стати співтворцями контенту, запропонували охочим доповнити вже наявні відео власними міркуваннями. Таким чином, виставка не лише трансливала готові сенси, а й ставала живим майданчиком взаємодії, де кожен мав змогу внести свій голос у загальну розмову. Такий підхід сприяв глибшому зануренню у тему й формував відчуття особистої причетності до суспільного дискурсу.

Окрему увагу в комунікаційній стратегії виставки приділено взаємодії з дитячою аудиторією, адже важливою метою заходу стало не лише інформування, а й формування емоційного та пізнавального досвіду в наймолодших відвідувачів. Із цією метою розроблено спеціальну навчально-розважальну продукцію, покликану зацікавити дітей і зробити відвідини виставки інтерактивними та захопливими. Зокрема, діти отримували наліпки із зображеннями експонатів, що допомагали краще запам'ятовувати побачене та створювали елемент гри.

Особливою популярністю користувалася гра-квест у вигляді розгортки, на якій зображено предмети, що експонувалися у виставковому просторі, та визначити зайві/«чужі», які випадково потрапили в гру. Такий формат не лише стимулював увагу й спостережливість, а й перетворював процес відвідування на справжню пригоду. Цей підхід сприяв активному включенню дітей у виставковий контекст, допомагав формувати емоційний зв'язок з представленими темами та створював підґрунтя для подальшого зацікавлення культурою й історією.

Ще одним важливим інструментом комунікації з аудиторією стали інтерактивні екскурсії, зокрема із застосуванням методу театр-експромту. У рамках культурно-освітньої взаємодії було розроблено інтерактивний захід, який включав імпровізовану постановку «Сватання». Цей інтерактив мав на меті не лише розважити, а й поглибити розуміння традиційної культури через залучення до дії. У фокусі опинялося українське традиційне весілля як простір складної комунікації між двома родинами – процес, що вимагає порозуміння, емоційної відкритості й уміння домовлятися. Через ігрову форму учасники не

просто спостерігали, а ставали активними учасниками сценарію, відчуваючи на собі, наскільки важливою була і залишається культура спілкування та взаємоповаги в родинних та соціальних взаєминах. Театр-експромт «Сватання» підкреслював, що навіть у сучасному світі, попри зміни форм, потреба в діалозі та взаєморозумінні залишається ключовою – як для створення сім'ї, так і для побудови здорового суспільства. Цей формат був найбільш затребуваний у відвідувачів на противагу звичайним екскурсіям.

Для успіху виставкового проєкту важливу роль відіграє цифровий маркетинг. Упровадження цілеспрямованих онлайн-кампаній дозволяє охопити різновікову аудиторію, активізувати взаємодію з потенційними відвідувачами та значно розширити впізнаваність події. Наукові співробітники відділу етнографії не обмежилися традиційними формами інформування (запрошення, прес- та постселізи), а створили промоційне відео для публікації у Facebook [8], а також систематично наповнювали Instagram-сторінку музею. Така стратегія орієнтування на різні соціальні платформи дала змогу ефективно комунікувати як з молодшою аудиторією (через Instagram), так і зі старшою (через Facebook). Онлайн-активність виявилася доволі продуктивною. Загальне охоплення онлайн-аудиторії складало 7475 осіб, що дозволяє говорити про високий рівень зацікавленості, особливо в порівнянні з іншими подіями музею, бо майже в три рази перевищує середній рівень охоплення подій подібного масштабу в музеї. Такий результат можна пов'язати як із цікавою тематикою, так і з активним партнерством із громадськими та культурними організаціями, які сприяли поширенню інформації.

Попри відсутність традиційних ЗМІ на відкритті, виставка здобула медійний резонанс через діджитал-комунікацію. Публікації про неї з'явилися на інтернет-ресурсі Район.Луцьк [2] та інформаційному агентстві «Волинські новини» [7]. В останньому випадку виставка згадувалася в контексті дня спільноти: «Культура як складова української стійкості», у межах якого також проводилися театралізовані події та вікторини.

Результати офлайн-відвідуваності підтвердили ефективність обраної комунікаційної стратегії. Впродовж повних п'яти місяців роботи виставки (квітня–вересня 2024 р.), коли, зазвичай, спостерігається сезонне зниження інтересу, експозицію відвідали 2.864 особи, з яких 1664 – діти, 1200 – дорослі. Проведено 65 екскурсій. У порівнянні в іншій аналогічній залі за зазначений період змінилося три тематичні виставки, що охопили на 26% менше музейної аудиторії.

Виставка «Свій/Чужий. Історії про...» стала першим етнографічним проєктом музею, реалізованим крізь призму культурної антропології, де акцент був зміщений від показу пам'яток традиційної культури до осмислення соціокультурних процесів сучасності. Такий підхід суттєво розширив межі музейної комунікації та відкрив нові можливості для діалогу з аудиторією. І навіть після завершення виставкового проєкту, його значущість визнана 21 експертом та відзначена другим ступенем у Тринадцятій обласній рейтинговій акції «Музейна подія року на Волині–2024» [5].

Висновки та перспективи дослідження. Для реалізації виставкового проєкту «Свій/Чужий. Історії про...» використано кураторський підхід, що дозволило відійти від класичної практики створення музейних виставок та сформулювати середовище для обговорення соціокультурних питань. Ідея та концепт передбачали можливість відвідувачам осмислити поняття «свого» і «чужого» у особистісному, локальному та національному контекстах. Вдале тематичне наповнення, інтерактивні форми взаємодії (театр-експромт, вікторини, квести), залучення дітей та сімейної аудиторії через ігрові технології, ефективне використання цифрового маркетингу (Facebook, Instagram, відеопромочія) в соціальних мережах – сприяли формуванню емоційного зв'язку з відвідувачами.

Перспективою дослідження є вивчення шляхів налагодження комунікації із засобами масової інформації для популяризації музейних подій.

Список використаної літератури:

1. Вербицька П. Еволюція образу «іншого» в європейських етнографічних музеях у контексті деколонізації. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку : наук. зб.* Рівне : РДГУ, 2024. Вип. 48. С. 334–340.
2. Двері у світ рефлексій: у Волинському краєзнавчому музеї презентують виставку «Свій/Чужий. Історії про...». URL: <https://surl.li/kqjxeo> (дата звернення: 20.05.2025).
3. Кармаз М., Гомотюк А., Писарчук О. Музейна педагогіка як форма презентації та актуалізації освітньо-культурної спадщини. *Наук. вісник Вінницької акад. безперервної освіти.* Серія «Педагогіка. Психологія», 2025. Вип. 7. С. 80–88.
4. Кураторський посібник / за редакцією О. Погребняк, Д. Чепурного, К. Яковленко. Київ : Ізоляція. Платформа культурних ініціатив, 2020. 160 с.
5. Підбито підсумки Тринадцятій обласної рейтингової акції «Музейна подія року на Волині – 2024». URL: https://pmu.in.ua/museum_pedagogics/na-volyni-2024/ (дата звернення: 20.05.2025).
6. Сучков Д., Красненко О. Інтерактивність та імерсійність сучасних культурних практик: аудиторія музею як співавтор. *Вісник Нац. акад. керівних кадрів культури і мистецтв*, 2025. № 1. С. 159–164.
7. Терапія мистецтвом: у Волинському краєзнавчому музеї піклувалися про ментальне здоров'я. URL:

<https://www.volynnews.com/news/all/terapiia-mystetstvom-u-volynskomu-krayeznavchomu-muzei-pikluvalysia-pro-mentalne-zdorovia/> (дата звернення: 20.05.2025).

8. У Волинському краєзнавчому музеї експонується захоплююча виставка «Свій/Чужий. Історії про...». URL: facebook.com/reel/381470094881971 (дата звернення: 20.05.2025).

9. Чибирак С. В., Мірошніченко-Гусак Л. А. Збереження, інтерпретація та популяризація музеями культурної спадщини (на прикладі Естонського національного музею). *Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку : наук. зб.* Рівне : РДГУ, 2023. Вип. 47. С. 106–111.

References

1. Verbyts'ka P. Evolyutsiya formy «inshoho» v yevropeys'kykh etnografichnykh muzeyakh u konteksti dekolonizatsiyi. *Ukrayins'ka kul'tura: mynule, suchasne, shlyakhy rozvytku : nauk. zb.* Rivne : RDHU, 2024. Vyp. 48. S. 334–340.

2. Dveri u svit refleksiy: u Volyn's'komu kraysnavchomu muzei prezentuyut' vystavku «Sviy/Chuzhyy. Istoriyi pro...». URL: <https://surl.li/kqjxao> (data zvernennya: 20.05.2025).

3. Karmaz M., Homotyuk A., Pysarchuk O. Muzeina pedahohika yak forma prezentatsiyi ta aktualizatsiyi osvity o kul'turnoyi spadshchyny. *Naukovyy visnyk Vinnyts'koyi akademiyi bezperervnoyi osvity. Seriya «Pedahohika. Psykholohiya»*, 2025. Vyp. 7. S. 80–88.

4. Kurators'kyu posibnyk / za red. Pohrebnyak, D. Chepurnoho, K. Yakovlenko. Kyiv : Izolyatsiya. Platforma kul'turnykh initsiatyv, 2020. 160 s.

5. Pidsumky Trynadtsyatoyi oblasnoyi reytynhovoyi aktsiyi «Muzeina podiya roku na Volyni – 2024». URL: https://pmu.in.ua/museum_pedagogics/na-volyni-2024/ (data zvernennya: 20.05.2025).

6. Suchkov D., Krasnenko O. Interaktyvnist' ta imersyynist' suchasnykh kul'turnykh praktyk: audytoriya muzeiu yak spivavtor. *Visnyk Natsional'noyi akademiyi kerivnykh kadrov kul'tury i mystetstv*, 2025. № 1. S. 159–164.

7. Terapiya mystetstvom: u Volyn's'komu kraysnavchomu muzei pikluvalysia pro psykhykhe zdorov'ya. URL: <https://www.volynnews.com/news/all/terapiia-mystetstvom-u-volynskomu-krayeznavchomu-muzei-pikluvalysia-pro-mentalne-zdorovia/> (data zvernennya: 20.05.2025).

8. U Volyn's'komu kraysnavchomu muzei eksponuyet'sya zakhoplyuyucha vystavka «Sviy/Chuzhyy. Istoriyi pro...». URL: <https://www.facebook.com/reel/381470094881971> (data zvernennya: 20.05.2025).

9. Chybyrak S. V., Mirosnychenko-Husak L. A. Zberezhennya, interpretatsiya ta populyaryzatsiya muzeyamy kul'turnoyi spadshchyny (na prykladi Estons'koho natsional'noho muzeiu). *Ukrayins'ka kul'tura : mynule, suchasne, shlyakhy rozvytku : nauk. zb.* Rivne : RDHU, 2023. Vyp. 47. S. 106–111.

EXHIBITION AS A FORM OF CULTURAL AND EDUCATIONAL INTERACTION WITH THE COMMUNITY : ON THE EXAMPLE OF THE PROJECT «OURS/OTHERS. STORIES ABOUT...»

Svitlana CHYBYRAK – Candidate of historical sciences, Associate professor, Associate Professor of the Department of Museum Studies, Monument Studies and information and analytical activities Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk,

Liudmyla MIROSHNYCHENKO-HUSAK – Candidate of historical sciences, head of the scientific and exposition department of ethnography and folk crafts of Volyn, Volyn Museum of Local Lore, Lutsk

The article examines the experience of implementing a museum exhibition in the contemporary cultural space, which demonstrates a departure from traditional approaches to displaying monuments to the formation of a space for visitor/museum environment interaction. The article analyzes the exhibition project «Own/Stranger. Stories about...», implemented by the Volyn Museum of Local Lore, is analyzed as an example of the latest curatorial approach that creates a space for dialogue, self-expression, and reflection through the involvement of personal narratives, interactive forms of communication, and digital technologies.

Key words: exhibition, cultural and educational interaction, curatorial approach, museum audience.

DC 069.62:[069.5:908(477.82)]

EXHIBITION AS A FORM OF CULTURAL AND EDUCATIONAL INTERACTION WITH THE COMMUNITY : ON THE EXAMPLE OF THE PROJECT «OURS/OTHERS. STORIES ABOUT...»

Svitlana CHYBYRAK – Candidate of historical sciences, Associate professor, Associate Professor of the Department of Museum Studies, Monument Studies and information and analytical activities Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk,

Liudmyla MIROSHNYCHENKO-HUSAK – Candidate of historical sciences, head of the scientific and exposition department of ethnography and folk crafts of Volyn, Volyn Museum of Local Lore, Lutsk

The article analyzes the changing role of museum exhibitions in modern society – from the traditional way of displaying collections to an interactive platform for cultural and educational interaction. The authors emphasize the growing importance of emotional experience, personal narratives, and audience involvement in the process of cognition and comprehension of socio-cultural concepts. The challenges faced by curators in meeting the needs of multi-age, socially and culturally heterogeneous groups of visitors are outlined. In this context, the experience of implementing the exhibition project «Ours/Stranger's. Stories about...» by the Volyn Museum of Local Lore as an example of a curatorial approach: from idea to implementation. The project was aimed at creating an open space for dialogue, reflection, and identification

through the understanding of the concepts of «friend» and «foe» in different contexts: local, national, and personal dimensions. Through the use of interactive methods (improv theater, quests, quizzes, game elements for groups of children, families, and individual visitors), as well as the active use of digital communications (social media, video promotion), the project contributed to a deeper emotional engagement of visitors. The study confirms the potential of a museum exhibition as an important tool for cultural dialogue and civic participation.

Key words: exhibition, cultural and educational interaction, curatorial approach, museum audience.

Стаття надійшла до редакції 5.04.2025

Отримано після доопрацювання 15.04.2025

Прийнято до друку 18.04.2025

УДК 002:81'33:005.332.2(045)

ДОКУМЕНТНА ЛІНГВІСТИКА ЯК ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНА ДИСЦИПЛІНА : СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Лідія ПРОКОПОВИЧ – кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри філологічних дисциплін та соціальних комунікацій,
Мукачівський державний університет, м. Мукачево
<https://orcid.org/0000-0002-4882-5322>
<https://doi.org/10.35619/ucpmk.50.1008>
tubek25@gmail.com

Документна лінгвістика є міждисциплінарною науковою дисципліною, що поєднує принципи лінгвістики, документознавства та інформаційних наук для комплексного аналізу мовних, структурних і функціональних особливостей документів. У статті здійснено ґрунтовне дослідження теоретичних засад дисципліни, які охоплюють концепції тексту документа, мовної стандартизації та семантичної структури, що дозволяють розглядати документ як лінгвістичний і соціальний феномен. Проаналізовано методологічні основи, зокрема лінгвістичний, семіотичний, прагматичний і контент-аналіз, а також сучасні технології обробки текстів, такі як корпусна лінгвістика та методи штучного інтелекту. Особливу увагу приділено прикладним аспектам документної лінгвістики, які знаходять застосування в діловодстві, архівній справі, юриспруденції та інформаційних системах. Досліджено роль мовної стандартизації у формуванні уніфікованих текстів, що забезпечують точність, зрозумілість і ефективність комунікації в організаційно-управлінських процесах. Висвітлено вплив цифровізації на розвиток дисципліни, зокрема через автоматизацію документообігу, створення електронних документів і використання інтелектуальних систем. Окремо розглянуто виклики глобалізації, пов'язані з обробкою багатомовних документів, а також необхідність адаптації до швидких технологічних змін. Стаття підкреслює значення документної лінгвістики для вдосконалення інформаційної комунікації в глобальному інформаційному суспільстві та окреслює перспективи її розвитку, зокрема інтеграцію з технологіями штучного інтелекту, розробку міжнародних стандартів для документів і поглиблення міждисциплінарних досліджень. Запропоновано рекомендації для подальших досліджень, які стосуються вдосконалення методів аналізу багатомовних текстів, збереження контекстуальної інформації в автоматизованих системах і розробки етичних принципів використання технологій.

Ключові слова: документна лінгвістика, мовна стандартизація, текст документа, діловодство, цифровізація, інформаційні технології, міждисциплінарність.

Актуальність проблеми. Документна лінгвістика, як міждисциплінарна галузь, що поєднує лінгвістику, документознавство та інформаційні науки, набуває особливого значення в умовах сучасного інформаційного суспільства. Актуальність дослідження цієї дисципліни зумовлена низкою об'єктивних факторів, що відображають потреби сьогодення та виклики глобалізованого світу.

По-перше, зростання обсягів документообігу в державному управлінні, бізнесі, юриспруденції та інших сферах вимагає чіткої мовної стандартизації для забезпечення точності, зрозумілості та доступності інформації. Документи, як основні носії інформації, відіграють ключову роль у фіксації управлінських рішень, правових норм і соціальних взаємодій. Недостатня увага до мовних особливостей документів може призводити до двозначностей, помилок або неефективної комунікації, що підкреслює необхідність поглибленого вивчення їхньої лінгвістичної природи.

По-друге, цифровізація та впровадження інформаційних технологій трансформують традиційні підходи до створення, обробки та зберігання документів. Електронні документи, автоматизовані системи документообігу та технології штучного інтелекту, такі як обробка природної мови (NLP), потребують нових методів аналізу текстів, які враховують їхні мовні, структурні та функціональні особливості. Документна лінгвістика пропонує теоретичні та прикладні інструменти для вирішення цих завдань, що робить її дослідження надзвичайно актуальним.

По-третє, глобалізація та багатомовність створюють додаткові виклики для уніфікації документів